

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 27 липня 1995 р. № 555
(у редакції постанови Кабінету Міністрів України
від _____ 2016 р. № _____)

Санітарні правила в лісах України

1. Санітарні правила в лісах України – сукупність норм щодо здійснення санітарно-оздоровчих заходів та санітарних вимог, які встановлюються з метою охорони та захисту лісів при веденні лісового господарства, використанні лісових ресурсів та здійснення робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства, підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

2. Санітарно-оздоровчі заходи в лісах проводяться власниками лісів, постійними лісокористувачами з метою оздоровлення насаджень у максимально короткі строки за умови недопущення більш негативного впливу на довкілля. Вони є частиною призначаються у випадку, коли неможливо призначити планові рубки догляду, які є основою комплексу профілактичних заходів, які проводяться з метою необхідних для збереження стійкості насаджень, запобігання розвитку патологічних процесів у лісі, зменшення шкоди, що завдається шкідниками, хворобами, стихійними природними явищами та техногенними впливами.

3. Види, обсяги, строки, місце та особливості проведення санітарно-оздоровчих заходів визначаються на основі матеріалів лісовпорядкування та оцінки санітарного стану лісових насаджень державними спеціалізованими лісозахисними підприємствами, органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальними органами Держлісагентства, а також власниками лісів, постійними лісокористувачами.

4. До санітарно-оздоровчих заходів належать:

вибіркові санітарні рубки;

суцільні санітарні рубки;

рубки, пов'язані із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів;

ліквідація захаращеності;

профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу та боротьба з ними;

захист заготовленої деревини від шкідників та хвороб лісу.

5. Санітарно-оздоровчі заходи проводяться незалежно від віку насаджень у лісах усіх категорій, крім пралісів.

Санітарно-оздоровчі заходи в лісах зони радіаційного забруднення плануються і проводяться на підставі спеціальних інструкцій, затверджених Мінагрополітики, та рекомендацій, затверджених Держлісагентством.

Строки та місця проведення санітарно-оздоровчих заходів визначаються з урахуванням вимог статті 39 Закону України «Про тваринний світ».

Санітарно-оздоровчі заходи в лісах у межах природно-заповідного фонду проводяться відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», інших актів законодавства щодо збереження пралісів і старовікових насаджень, цих Правил та інших відповідних нормативно-правових актів.

Санітарно-оздоровчі заходи плануються і здійснюються на основі матеріалів лісовпорядкування, санітарних та лісопатологічних обстежень, а в межах територій природно-заповідного фонду – з урахуванням вимог проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них, враховуючи специфіку, ступінь і період пошкодження насаджень, біологію деревних порід, шкідників та збудників інфекційних хвороб лісу.

Доцільність призначення санітарних рубок визначається спеціальною комісією, утвореною за рішенням власників лісів, постійних лісокористувачів, які надають інформацію про утворення такої комісії територіальним органам Держекоінспекції.

До складу спеціальної комісії входять представники органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або територіального органу Держлісагентства, органу місцевого самоврядування, на території якого ростуть насадження, що потребують санітарних рубок, державного спеціалізованого лісозахисного підприємства, власника лісів, постійного лісокористувача, із залученням незалежних фахівців (із профільних наукових та освітніх закладів тощо), представників неурядових громадських організацій та ЗМІ за їхнього бажання. Про проведення відповідних обстежень на предмет призначення санітарних рубок оголошується завчасно (не менше, як за 7 робочих днів) у медіа з одночасним розміщенням на сайті відповідного органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або територіального органу Держлісагентства та запрошенням до участі в роботі таких комісій зазначених вище представників.

Для обстеження насаджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду до складу спеціальної комісії включається представник обласної, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, а на території Автономної Республіки Крим – органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

За результатами такого обстеження складається акт спеціального обстеження насаджень, що потребують санітарно-оздоровчих заходів, у якому зазначаються категорія лісів, таксаційна характеристика насаджень за матеріалами лісовпорядкування, причини їх пошкодження, всихання, об'ґрунтування необхідності проведення рубки та строків її проведення, а також пропонуються способи і терміни лісовідновлення, заходи щодо оздоровлення, запобігання зараженню або пошкодженню суміжних насаджень.

Перелік та окремі випадки санітарно-оздоровчих заходів (додаток 1 до цих Правил) погоджуються державним спеціалізованим лісозахисним підприємством, органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим та відповідним територіальним органом Держлісагентства (на територіях природно-заповідного фонду – погоджується також обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища).

Орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідний територіальний орган Держлісагентства протягом одного робочого дня з моменту отримання Переліку санітарно-оздоровчих заходів забезпечує інформування громадськості про намічені заходи в лісах шляхом оприлюднення цього Переліку та інших відповідних підтверджувальних документів чи фото- або відео доказів на своєму веб-сайті і надає 10-денний строк для громадського обговорення, після чого погоджує його у випадку відсутності суттєвих зауважень зі сторони природоохоронних громадських організацій, про що інформує обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

Для погодження Переліку санітарно-оздоровчих заходів власники лісів, постійні лісокористувачі подають такі документи:

копії з матеріалів лісовпорядкування;

копії з матеріалів обліку лісових пожеж чи з матеріалів обліку осередків шкідників і хвороб лісу, акти лісопатологічних обстежень насаджень, повідомлення про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень (додаток 2 до цих Правил);

фото- чи відеофіксацію відповідних причин призначення санітарно-оздоровчих заходів здійснених відповідними спеціалістами державних спеціалізованих лісозахисних підприємств з точною і явною прив'язкою до місцевості і часу.

В межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду також надаються:

копії матеріалів з Проекту організації територій установи природно-заповідного фонду та/або з Положення про територію або об'єкт природно-заповідного фонду, що регламентують проведення санітарно-оздоровчих заходів на цих територіях чи об'єктах;

копія рішення науково-технічної ради установи природно-заповідного фонду;

експертний висновок наукового куратора або науково-дослідного інституту.

У заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, природних заповідниках, пам'ятках природи, заповідних урочищах забороняється проведення ~~суцільних~~ санітарних рубок, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутих дерев та ліквідація захаращеності.

В зонах регульованої і стаціонарної рекреації національних природних парків, буферних зонах біосферних заповідників, загальнозоологічних, ботанічних, лісових та орнітологічних заказниках забороняється проведення ~~вирубування дуплястих, сухостійних, фаутих дерев та ліквідація захаращеності, суцільних санітарних рубок.~~

Забороняється проведення санітарно-оздоровчих заходів ~~у пралісах, а також~~ навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України (радіусом 500 м), та чорного лелеки (радіусом 1000 м), токовищ глухарів, тетеруків (радіусом 300 м).

У разі термінової необхідності на підставі наукового обґрунтування, рішень наукових або науково-технічних рад установ природно-заповідного фонду, а також за погодженням з обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, можуть проводитися санітарно-оздоровчі заходи, спрямовані на охорону природних комплексів, ліквідацію наслідків аварій, стихійного лиха, не передбачені проектами організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положеннями про них.

Для ліквідації наслідків аварій та стихійного лиха, в результаті яких виникає пряма загроза життю людей чи знищення заповідних природних комплексів, особливо термінові заходи здійснюються за рішенням дирекції установи природно-заповідного фонду.

6. Санітарні рубки призначаються в насадженнях, ушкоджених пожежами, шкідниками, хворобами лісу та в результаті стихійних природних явищ і ~~прямого~~ техногенного впливу і іншого шкідливого впливу, що викликають деградацію лісових деревостанів.

Насадження, пошкоджені верховою пожежею, відводяться під санітарну рубку після завершення її гасіння в максимально стислі терміни.

Листяні насадження під санітарну рубку відводяться ~~протягом періоду~~ наявності ~~розвиненого~~ листя на деревах, крім ділянок лісу, пошкоджених внаслідок стихійних природних явищ та техногенних впливів.

Насадження, уражені омелою, кореневою губкою та осіннім опеньком, можуть відводитися під санітарні рубки протягом року.

7. У насадженнях, пошкоджених внаслідок стихійних природних явищ та техногенних впливів санітарно-оздоровчі заходи проводяться позачергово.

8. Вибір дерев для санітарних рубок в межах об'єктів природно-заповідного фонду провадиться за участі головного природознавця, а за його відсутності – посадової особи, відповідальної за охорону навколишнього природного середовища.

9. Здійснення санітарно-оздоровчих заходів передбачає:

застосування найефективніших методів і технологій;

запобігання їх негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;

~~максимально стислі терміни строки~~ проведення з урахуванням стану насаджень, особливостей розвитку шкідників, хвороб лісу та наслідків стихійних природних явищ і ~~прямих~~ техногенних впливів;

збереження окремих ростучих дерев, які слугують середовищем існування та захисту інших об'єктів живої природи (в т.ч. уражених шкідниками й хворобами) не менше 5 дерев діаметром не менше 50 см на умовній висоті пня ($\frac{1}{3} d$ пня) на один гектар а при відсутності дерев такого діаметру не менше 5 метрів куб. на один гектар, про що робиться відмітка у матеріалах відводу, лісорубному квитку і таксаційних матеріалах;

збереження після проведення рубок залишку мертвої деревини у лісах (крім хвойних молодняків за межами природних заповідників, заповідних зон і заповідних урочищ): у молодняках 1 і більше, у середньовікових - 10 і більше, а в пристигаючих, стиглих та перестійних деревостанах - 20 і більше куб. метрів на один гектар, на територіях природно-заповідного фонду - обсягом не менше 30 куб. метрів на один гектар, у т.ч. стовбурової деревини середніх та крупних для даного насадження діаметрів - не менше 15 куб. метрів на один гектар;

10. Власники лісів, постійні лісокористувачі подають в установленому порядку Мінприроди інформацію про лісові ділянки, що потребують рубок деревини в тому числі при проведенні санітарно-оздоровчих заходів, яка оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінприроди, ~~в тому числі належні підтверджувальні документи, фото- та/або відео докази.~~

11. Після проведення санітарних рубок власники лісів, постійні лісокористувачі на основі актів огляду місць рубок проектує заходи з відновлення лісів на цих ділянках і забезпечують створення високопродуктивних та з високими захисними властивостями деревостанів відповідно до Правил відтворення лісів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 303.

Вибіркові санітарні рубки

12. Вибіркові санітарні рубки здійснюються шляхом вилучення з насаджень сухостійних, відмираючих, дуже ослаблених внаслідок пошкодження насаджень пожежами, шкідниками, хворобами лісу і в результаті стихійних природних явищ, техногенного та іншого шкідливого впливу дерев або їх груп.

13. Вибіркові санітарні рубки призначаються ~~у насадженнях з відносною повнотою вище 0,6~~ власниками лісів, постійними лісокористувачами на основі матеріалів лісовпорядкування, лісопатологічних обстежень ~~з належною фото- чи відеофіксацією відповідних причин~~ ~~призначення рубки здійснених відповідними спеціалістами державних спеціалізованих лісозахисних підприємств з точною і явною прив'язкою до місцевості і часу, та повідомлень про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень,~~ про що інформують обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та орган місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують вибіркової санітарної рубки.

На територіях природно-заповідного фонду вибіркові санітарні рубки призначаються за погодженням з обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

14. Пошкоджені, сухостійні, відмираючі, дуже ослаблені дерева відбираються для рубки до масового заселення їх стовбуровими шкідниками або ураження інфекційними хворобами.

15. Відбір для рубки дерев, пошкоджених пожежами, проводиться на підставі оцінки вогневих уражень стовбура, кореневих лап, крони і загального стану дерев.

При відборі дерев у рубку в соснових насадженнях за найбільш достовірну ознаку життєздатності дерев береться обгорання кореневої шийки, кореневих лап, відмирання камбію в нижній частині стовбура, смоловиділення, які охоплюють більше 50 відсотків периметра стовбура, а у вологих умовах - обпалення кореневих лап і кореневої шийки (критичний ступінь - 3/4 периметра стовбура і більше).

16. Відносна повнота насадження не може знижуватися внаслідок вибіркової санітарної рубки нижче 0,5.

~~У насадженнях, пошкоджених вітром та в результаті інших стихійних природних явищ, до термінової рубки призначаються дерева з поваленими чи зламаними стовбурами.~~

(перенесено у наступний розділ)

17. Під час відбору свіжозаселених стовбуровими шкідниками дерев для рубки враховується загальний стан цих дерев.

Відбір пошкоджених дерев для рубки здійснюється з урахуванням біологічних особливостей найпоширеніших шкідників.

18. Відбір дерев для рубки в осередках шкідників-листогризів **учих** проводиться після відновлення листя (хвої).

19. У хвойних насадженнях, пошкоджених кореневою губкою та опеньком, а також у листяних насадженнях, уражених опеньком, вирубуванню підлягають дерева III-VI категорій стану.

Шкалу категорій стану дерев **подано** у додатку 3 до цих Правил.

20. Дерев, уражені смоляним раком-сірянкою, підлягають вирубуванню, якщо рана охоплює понад 1/2 периметра стовбура.

21. У насадженнях, пошкоджених судинним мікозом, вирубуванню підлягають дерева IV-VI категорій стану, в осередках голландської хвороби в'язових - дерева III-VI категорій стану.

Дерев дуба, уражені поперечним раком, підлягають видаленню лише тоді, коли рана охоплює 100 відсотків периметра стовбура.

Дерев ясена, уражені бактеріальним або східчастим раком, видаляються в разі охоплення ранами в одному або декількох місцях понад 1/2 периметра стовбура.

22. В осередках некрозно-ракових хвороб ялиці відбір пошкоджених дерев для рубки проводиться у разі пошкодження ранами понад 1/2 периметра стовбура.

23. У насадженнях хвойних і цінних листяних порід з гнилевими хворобами стовбурів вирубуванню підлягають дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів. Дерев з дуплами залишаються з метою забезпечення лісової фауни природним укриттям.

У насадженнях берези, акації, тополі, верби видаленню підлягають дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів та іншими патологічними ознаками.

24. Дерев з рослинами-напівпаразитами (омелою та іншими) вирубуються лише у разі їх сильного ослаблення (III - VI категорій стану).

25. Дерев з пошкодженнями стовбура підлягають вирубуванню, якщо розмір обдирів (погризів) кори становить не менше 3/4 периметра стовбура.

26. При відведенні вибірових санітарних рубок проводиться нумерація дерев, що підлягають вирубуванню, починаючи із ступені товщини 24 сантиметри і більше на висоті 1,3 метра та складається нумераційна відомість дерев призначених у вибірову санітарну рубку (додаток 4 до цих Правил) із зазначенням породи, категорії технічної придатності і підстав для відбору їх у рубку.

Рубки, пов'язані із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів

27. ~~Суцільні санітарні рубки проводяться лише у насадженнях, пошкоджених пожежами, шкідниками, хворобами лісу та внаслідок інших стихійних природних явищ і техногенних впливів у випадках, коли проведення вибірових санітарних рубок може призвести до зменшення повноти насаджень нижче 0,1, а інші лісогосподарські заходи не можуть оздоровити насадження, що може спричинити їх загибель.~~

~~Суцільні санітарні рубки проводяться шляхом вирубування одночасно всіх дерев насадження або його частини на площі 0,1 гектара і більше. Максимальна площа суцільної санітарної рубки визначається фактичними розмірами пошкодженого насадження, де необхідно провести цей захід.~~

Рубки, пов'язані із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, які призвели до суцільного пошкодження дерев на площі здійснюються тільки щодо очевидно пошкоджених до ступеню припинення росту дерев. До прямих техногенних впливів належать наслідки від діяльності господарських об'єктів і систем, що безпосередньо призвели до пошкодження дерев.

Під час проведення ~~суцільних санітарних~~ рубок застосовуються технології, які дозволяють максимально зберігати дерева, що не підлягають вирубуванню, підріст, підлісок, трав'яний покрив та ґрунти.

28. Обсяги ліквідної деревини, яка заготовляється при проведенні ~~рубок, пов'язаних із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів~~ пристиглих, стиглих та перестійних насаджень ~~у категоріях лісів, де дозволено проведення рубок головного користування,~~ зараховуються до обсягів використання розрахункової лісосіки та обсягів фактично заготовленої деревини від рубок головного користування.

У разі проведення внаслідок стихійних природних явищ та техногенних впливів ~~рубок, пов'язаних із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів у категоріях лісів де дозволено проведення рубок головного користування~~ в обсягах, які разом з проведеними рубками головного користування перевищують встановлену розрахункову лісосіку, виділення ділянок під рубки головного користування на наступний рік зменшується на обсяг такого перевищення.

У разі необхідності проведення ~~рубок, пов'язаних із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів у категоріях лісів, де дозволено проведення рубок головного користування~~ в обсягах, які перевищують розрахункову лісосіку за весь період її дії, проведення рубок головного користування припиняється.

29. Для визначення характеристики насаджень рівномірно закладаються кругові пробні площі постійного або змінного радіуса (реласкопічні), кількість яких визначається відповідно до чинних нормативних документів для таксації лісу. Допускається закладання пробних площ прямокутної форми, на яких провадиться облік дерев за категоріями стану з кількістю не менш як 100 дерев основної породи. Якщо площа насадження досягає 100 гектарів, то загальна площа проб має становити не менш як 2 відсотки площі насадження, понад 100 гектарів - не менш як 1 відсоток площі насадження.

Для визначення ступеня пошкодження насаджень на територіях природно-заповідного фонду кількість пробних площ збільшується вдвічі.

Пробні площі на місцевості закріплюються пікетними кілками із зазначенням порядкового номера та схематично наносяться на план лісової ділянки, де необхідно провести рубку, пов'язану із ліквідацією наслідків пожежі, вітровалу, бурелому, іншого катастрофічного явища чи прямого техногенного впливу.

Результати обстежень на пробних площах оформляються у картці пробних площ, форма якої наведена у додатку 5 до цих Правил.

30. Доцільність призначення рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки визначається спеціальною комісією, утвореною за рішенням власників лісів, постійних лісокористувачів, які надають інформацію про утворення такої комісії територіальним органам Держекоінспекції.

До складу спеціальної комісії входять представники органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або територіального органу Держлісагентства, органу місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки, державного спеціалізованого лісозахисного підприємства, власника лісів, постійного лісокористувача, із залученням незалежних фахівців (із профільних наукових та освітніх закладів тощо), представників неурядових громадських організацій та ЗМІ за їхнього бажання. Проведення відповідних обстежень на предмет призначення рубок оголошується завчасно (не менше, як за 7 робочих днів) у медіа з одночасним розміщенням на сайті відповідного органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або територіального органу Держлісагентства та запрошенням до участі в роботі таких комісій зазначених вище представників.

Для обстеження насаджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду до складу спеціальної комісії включається представник обласної, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, а на території Автономної Республіки Крим – органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

За результатами такого обстеження складається акт спеціального обстеження насаджень, що потребують рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки, у якому зазначаються категорія лісів, таксаційна характеристика насаджень за матеріалами лісовпорядкування, причини їх пошкодження, всихання, об'ґрунтування необхідності проведення рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки, та строків її проведення, а також пропонуються способи і терміни лісовідновлення, заходи щодо оздоровлення, запобігання зараженню або пошкодженню суміжних насаджень.

31. Висновок щодо проведення рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки в лісах усіх категорій надають орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового та мисливського господарства, територіальні органи Держлісагентства та протягом одного робочого дня з моменту надання такого висновку інформують про це обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, орган місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують суцільної санітарної рубки, та забезпечують інформування громадськості шляхом його оприлюднення на своїх веб-сайтах.

32. Для отримання висновку щодо проведення рубок, пов'язаних із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільних санітарних рубок власники лісів, постійні лісокористувачі подають органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового і мисливського господарства, територіальним органам Держлісагентства такі документи:

акт спеціального обстеження насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки;

зведену відомість насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки (додаток 6 до цих Правил);

зведену відомість пробних площ, закладених у насадженнях, що потребують суцільної санітарної рубки (додаток 7 до цих Правил);

плани лісових насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки, з нанесеною на них схемою пробних площ;

фото- чи відеофіксацію відповідних причин призначення рубок, пов'язаних із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів здійснених відповідними спеціалістами державних спеціалізованих лісозахисних підприємств з точною і явною прив'язкою до місцевості і часу.

В межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду також надаються:

копії матеріалів з Проекту організації територій установи природно-заповідного фонду та/або з Положення про територію або об'єкт природно-заповідного фонду, що регламентують проведення санітарно-оздоровчих заходів на цих територіях чи об'єктах;

копія рішення науково-технічної ради установи природно-заповідного фонду;

експертний висновок наукового куратора або науково-дослідного інституту.

33. У насадженнях, пошкоджених вітром та в результаті інших стихійних природних явищ, до термінової рубки призначаються дерева з поваленими чи зламаними стовбурами.

34. Якщо під час проведення рубки, пов'язаної із ліквідацією наслідків пожеж, вітровалів, буреломів, інших катастрофічних явищ чи прямих техногенних впливів, суцільної санітарної рубки виявлено осередки шкідників та інфекційних хвороб лісу, власники лісів, постійні лісокористувачі вживають додаткових заходів до запобігання їх поширенню та зростанню чисельності.

Ліквідація захаращеності

35. Ліквідація захаращеності здійснюється шляхом прибирання поваленого сухостою (з відхиленням стовбура більше ніж на 30 градусів від вертикальної осі) та хмизу.

36. Ліквідація лісосічної захаращеності незалежно від її обсягів призначається власниками лісів, постійними лісокористувачами та здійснюється в процесі рубок.

На територіях природно-заповідного фонду ліквідація захаращеності здійснюється з урахуванням вимог відповідних проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них, що не суперечать вимогам законодавства.

Ліквідація позалісосічної захаращеності призначається та здійснюється одночасно з іншими лісогосподарськими заходами. Як окремий захід ліквідація позалісосічної захаращеності здійснюється у разі, коли проведення інших лісогосподарських заходів недоцільне, а обсяг захаращеності на одному гектарі насадження становить у молодняках 1 і більше, у середньовікових - 10 і більше, а в пристигаючих, стиглих та перестійних деревостанах - 20 і більше куб. метрів. Ліквідація позалісосічної захаращеності здійснюється позачергово в лісах, що виконують санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції, в захисних смугах уздовж доріг, а також у хвойних лісах усіх категорій.

~~З урахуванням цільового призначення лісів та природних особливостей регіону орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового та мисливського господарства, територіальні органи Держлісагентства можуть прийняти рішення про ліквідацію захаращеності (на територіях природно-заповідного фонду, за погодженням з обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим — органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища) в менших обсягах.~~

37. Підлягають збереженню окремі повалені сухостійні дерева, які слугують середовищем існування та захисту інших об'єктів живої природи, про що робиться відмітка у матеріалах відводу, лісорубному квитку і **таксаційних матеріалах**.

При проведенні робіт з ліквідації захаращеності в лісах на територіях природо-заповідного фонду (крім хвойних молодняків за межами природних заповідників, заповідних зон і заповідних урочищ) необхідно передбачати залишок **мертвої неліквідної** деревини, обсягом не менше 30 куб. метрів на один гектар, у т.ч. стовбурової деревини **середніх та крупних для даного насадження діаметрів - не менше 15 куб. метрів на один гектар**.

Профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу та боротьба з ними

38. Спеціальні роботи щодо запобігання виникненню та поширенню осередків і хвороб лісу плануються та здійснюються на підставі вимог і рекомендацій Держлісагентства.

39. Обробка круглих лісоматеріалів здійснюється біологічними чи хімічними препаратами, використання яких дозволено в Україні.

40. Заходи для запобігання заселенню деревини шкідниками і пошкодженню грибами здійснюються одночасно із заготівлею деревини з урахуванням видового складу і біології розвитку шкідників і хвороб лісу та їх шкодочинності.

Санітарні вимоги до проведення рубок та використання лісових ресурсів

41. Під час проведення вибіркових і поступових рубок головного користування, рубок формування і оздоровлення лісів першочерговому вирубуванню підлягають дерева IV-VI категорій стану.

42. Під час проведення рубок формування і оздоровлення лісів у загущених культурах сосни з високою чисельністю коренегризів не допускається зменшення повноти насаджень нижче 0,7. Домішки листяних порід (до 20-30 відсотків за складом) і підлісок при цьому зберігаються.

Забороняється проведення таких рубок лінійним способом у соснових культурах III-V класів бонітету з повнотою нижче 0,9 і міжряддями шириною більш як 2 метри та у районах можливого виникнення осередків коренегризів.

43. Під час розробки лісосік, а також проведення інших робіт вживаються заходи щодо мінімізації пошкодження дерев, що не підлягають вирубуванню, в тому числі за межами лісосік.

Не допускається пошкодження дерев до ступеня неприпинення їх росту на пологих і спадистих схилах – більш як 8 відсотків, на стрімких схилах – більш як 10 відсотків кількості залишених дерев.

44. Дерева (насадження), що визначаються для заготівлі живиці та деревних соків, попередньо обстежуються власниками лісів, постійними лісокористувачами з метою визначення їх санітарного стану.

Не призначаються для заготівлі живиці та деревних соків дерева (насадження) в осередках поширення шкідників та хвороб лісу, а також насадження, пошкоджені стихійними природними явищами та техногенними впливами, в яких відсоток дерев I і II категорій стану не досягає 75.

Моніторинг санітарного стану лісів та державний нагляд (контроль) за дотриманням Санітарних правил в лісах України

45. Державний нагляд (контроль) за дотриманням цих Санітарних правил здійснюється в порядку, визначеному законом.

46. Власники лісів, постійні лісокористувачі щорічно подають органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового та мисливського господарства, територіальним органам Держлісагентства, а також державним спеціалізованим

лісозахисним підприємствам санітарні огляди, в яких відображають санітарний стан лісів, виконання заходів щодо поліпшення санітарного стану лісів, визначають основні заходи щодо запобігання чи ліквідації їх наслідків.

Орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового і мисливського господарства, територіальні органи Держлісагентства узагальнені санітарні огляди надсилають Держлісагентству та Мінприроди.